

De Collectiebeheerders

aflevering 11, Remko Andeweg

door
Kees Plaisier

Remko Andeweg aan het werk in het herbarium.

(foto: Kees Moeliker)

Remko Andeweg (Rijswijk [ZH], 1957) volgde een opleiding tot botanisch analist. Hij is werkzaam bij de afdeling Beheer Buitenruimte van Gemeentewerken Rotterdam. Mede uit hoofde van die functie en als kenner van de Rotterdamse wilde flora is Remko ook medewerker van het eerste uur van bureau Stadsnatuur Rotterdam (bSR). Daarnaast is hij sinds maart 1996 beheerder van het herbarium.

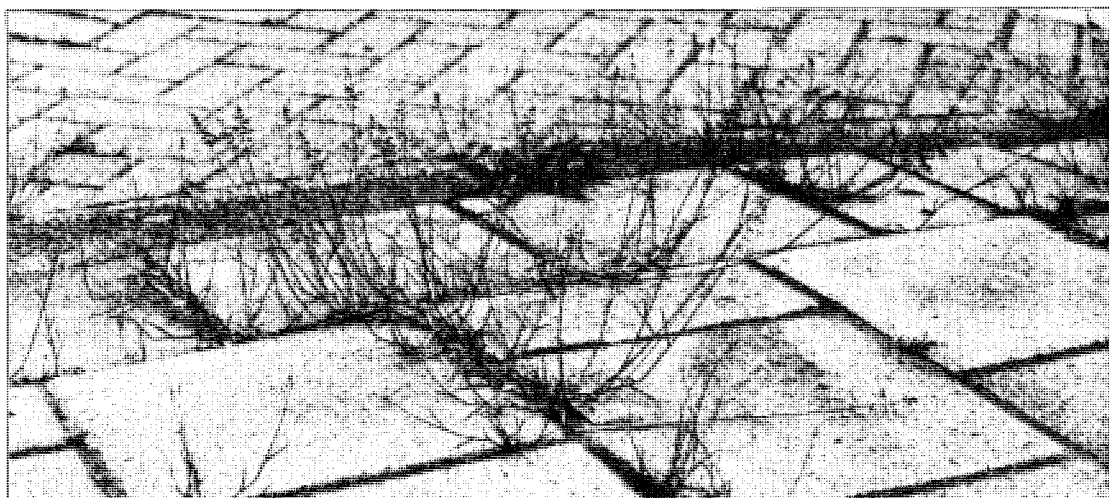
Stadsecologie

Het collectiebeheerderschap van Remko Andeweg bij het Natuurmuseum Rotterdam heeft een lange voorgeschiedenis. De eerste contacten tussen Remko en het museum lagen op het gebied van de stadsecologie, een gezamenlijk interesseveld van Jelle Reumer en Remko. Verder dan een gedeelde interesse en het af en toe aanleveren van bijzondere Rotterdamse planten voor het herbarium, dat toen nog werd beheerd door Gijs van der Voet, kwam het echter lange tijd niet. Later, in 1991, schreef Remko voor Gemeentewerken zijn eerste rapport over zijn onderzoek naar muurplanten in Rotterdam dat hij voor die dienst uitvoerde.

Jelle Reumer nodigde hem uit om een publieksversie van dat rapport te maken voor de Stadsecologische Reeks van het museum. Die publicatie kwam er, na het tweede rapport in 1994.

bSR

Het contact met het museum was toen voor goed gelegd en dat bleef niet tot de persoonlijke sfeer beperkt. Gemeentewerken en Natuurmuseum hadden inmiddels ontdekt dat zij elkaar op het gebied van stedelijke ecologie op nuttige wijze konden aanvullen en dat samenwerking voor beide interessante mogelijkheden had. Dit resulteerde onder andere in een overeenkomst, waarin Gemeentewerken Remko voor een deel van zijn tijd de mogelijkheid bood om het museum bij te staan bij het beheer van het herbarium. Aanvankelijk als assistent van Gijs van der Voet, maar inmiddels zijn de rollen omgedraaid. Gijs heeft zijn sporen verdiend en deed een stapje terug. Nu assisteert hij Remko. Inmiddels is de samenwerking tussen Gemeentewerken en Natuurmuseum verder verstevigd met de oprichting, eind 1997, van het bureau Stadsnatuur Rotterdam.

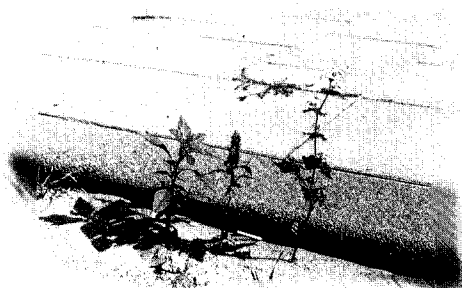

Een echt regionaal herbarium

Het herbarium van het Natuurmuseum omvat bijna 10.000 bladen. Daarvan is ongeveer een derde nog niet opnieuw gecatalogiseerd, of opgezet. Er is dus nog wel wat te doen. Het grootste deel van het herbarium bevat Nederlands materiaal. Naast het streven om deze Nederlandse collectie uiteraard zo compleet mogelijk te krijgen, is het actieve verzamelbeleid nadrukkelijk op de regio gericht. Remko streeft

naar een compleet overzicht van de Rotterdamse flora in de late jaren negentig. Die beperking tot de regio biedt bijvoorbeeld de mogelijkheid om van één soort meer plaatselijke exemplaren te verzamelen

dan in een landelijke collectie zou gebeuren en zo de spreiding in de regio te documenteren. Het niet zelf verzamelde deel van de verzameling bestaat voornamelijk uit enkele grote schenkingen van particuliere of instituutsherbaria. Dit bezit is onlangs aangevuld met een zeer grote schenking van de Hogeschool Delft die het herbarium van de voormalige Hogere landbouwschool in Dordrecht heeft overgedragen aan het Natuurmuseum. Het gaat hier naar schatting om meer dan 1000 bladen met veelal uitstekend geconserveerd materiaal. Het grootste deel van deze collectie wordt gevormd door het herbarium A. Erkelens-Wijsmuller dat is verzameld in het begin van deze eeuw maar ook exemplaren bevat die inmiddels de honderd jaar zijn gepasseerd. Dit herbarium bevat veel waardevolle soorten en exemplaren die, voor die tijd, ook bijzonder goed van gegevens over vindplaats en vinddatum zijn voorzien. In al deze schenkingen zitten naast planten uit Nederland ook exempla-

ren uit de rest van Europa en zelfs van daarbuiten. Dat is waardevol materiaal, maar het wordt niet gericht aangevuld.

Gedetailleerd en volledig

Het herbarium heeft betekenis voor onderzoek en documentatie voor regionale specialisten en liefhebbers, maar ook voor landelijke onderzoekers, omdat het materiaal bevat dat door de

grote herbaria niet wordt bewaard. Die grotere herbaria hebben niet de mogelijkheid om op onderdelen zo gedetailleerd en volledig te zijn. Dat kan voor onderzoekers belangrijk zijn bij vergelijking of bij het speuren naar kleine, nog niet eerder geconstateerde verschillen. Het her-

barium is opgeborgen op de zolder van het museum in speciale dozen die de gedroogde planten beschermen tegen licht en insectenvraat. Af en toe komen er een paar herbariumbladen uit hun beschermde omgeving naar beneden. Ingelijst achter glas vormen ze fraaie tentoonstellings objecten. Straks, in de vaste opstelling over stadsecologie, zal het herbarium zich vanzelfsprekend weer presenteren.

Hogere planten

Het herbarium beperkt zich tot de hogere planten. Wieren en mossen vallen er buiten, waarbij die laatste groep in het museum momenteel helaas geen gespecialiseerde beheerder heeft. Remko betreurt dat hij in dit nauw aan het zijne grenzende vakgebied geen collega heeft, want het museum bezit op dit gebied wel interessant materiaal en er is in deze stad op het gebied van mossen nog een hoop leuk te ontdekken.

Plat beemdgras
(*Poa compressa*),
Schiehaven, 1996.

(foto: Remko Andeweg)

(van links naar rechts:)
Groene amarant
(*Amaranthus hybridus*),
papegaaiekruid
(*A. retroflexus*) en boekweit
(*Fagopyrum esculentum*)
Piekstraat, 1996.
(foto: Remko Andeweg)

De collectiebeheerder van het herbarium maakt in het museum overigens wel een zijstap. Hij helpt met het vormen van een collectie kranswieren, een nogal apart staande groep zoetwaterwieren die voor de geheel op zeewieren gerichte wierencollectie (die beheerd wordt door Ben Otten) ook een buitenbeentje is en zo niet alleen letterlijk tussen wal en schip zat.

Onbedoeld mee met menselijk transport

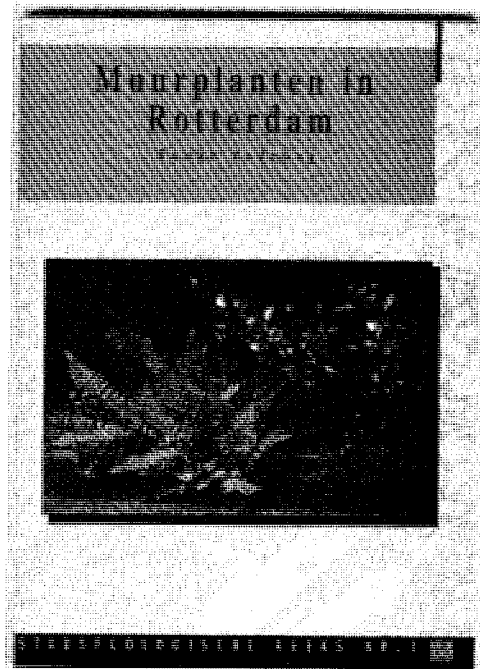
Wat Remko bijzonder boeit, is de stadsvegetatie en een bijzonder onderdeel daarvan wordt gevormd door de planten die 'onbedoeld' worden aangevoerd met schepen of treinen. Wat dat betreft is de Rotterdamse haven een belangrijk punt voor planten die van over de hele wereld aangevoerd worden en zich soms blijvend in Rotterdam vestigen en zich verder verspreiden. Een voorbeeld van deze interesse was te zien in de tentoonstelling DIERBAAR BEZIT (1996) waarin Remko planten van de Spoorweghaven liet zien. Momenteel werkt hij, samen met Piet Florusse, aan een boekje over deze zogenaamde adventiefplanten.

Zwartsteeltjes

Zoals iedere rechtgeaarde specialist heeft ook Remko Andeweg zijn voorkeuren. De muurbewonende varens staan hoog op die lijst. Zwartsteeltjes, steenbreekvarens, mannetjevarens bijvoorbeeld. Daarvan vindt hij regelmatig nieuwe groeiplaatsen in de stad. Maar ook grassen, muntsoorten en amaranten, stadsbewoners bij uitstek, hebben zijn hart. Daarvan heeft het museum veel profijt, en daarmee ook de stadsbewoner, die weer wat meer oog en respect krijgt voor wat onopvallend lijkt, maar het bestuderen waard is.

Hemelboom
(*Ailanthus altissima*),
Overblaak, 1997.
(foto: Remko Andeweg)

Lijst van publicaties R. Andeweg

Muurplanten in Rotterdam (Voorlopig rapport). Gemeentewerken Rotterdam, 1992.

Muurplanten in Rotterdam (Eindrapport). Gemeentewerken Rotterdam, 1993.

Muurplanten in Rotterdam. Stadsecologische reeks nr. 1. Natuurmuseum Rotterdam, 1994.

Verwilderde hemelbomen in Rotterdam, trend of incident? *Straatgras* 9(1997) 1: 7-10.

De verwildering van *Ailanthus altissima* (Mill.) Swingle (Hemelboom) in Rotterdam. *Gorteria* 23(1997) 4: 106 - 108.

Ruim 200 plantensoorten, resultaat van FLO-
RON excursie in Delfshaven. *Straatgras* 9(1997)
3: 36-37.

Frans amarant
(*Amaranthus bouchonii*),
Veilingterrein,
Boezembucht, 1985.
(foto: Piet Florusse)